

რომ ერთგულ არსებობის უფლება არ დაკარგავს, ამ თანასწორობის გზაზე აყვავდა, ვინც ახლანდელ პირობებში თავის თავს ბატონად გრძობს, ვინც ამ ბატონობის სარგებლობას ეროვნულ თანასწორობის ტრიალი ჩვენ ბუნებრივ მოკავშირედ ხდის ყველა არა რუს ეროვნებას რუსეთში და ყველა ამ ეროვნებას ერთ მოწინააღმდეგეს უსახეს რუსობას, იმ რუსობას, რომელიც სხვის ეროვნულ დამატებით ცდილობს ვაბატონებას სახელმწიფოში. ეროვნულ თავისუფლების ტრიალი ერთგულ ბრძოლასა ჰქვინს და ამ ბრძოლაში ორ დიდ მოწინააღმდეგე ბანაკად ჰყოფს რუსეთს: ამ ბრძოლაში პოლიტიკასთან არც ისეთი მჭიდრო კავშირი აქვს, როგორც ზოგიერთს ჰგონია. ეს ბრძოლა მთავრობის მხრივ არ ისახავს, იგი მთავრობას მხოლოდ იმდენად ეხება, რამდენადც თვით მთავრობა ამა თუ იმ ეროვნებას განსაკუთრებულ უფლებებს ანიჭებს და სახელმწიფოში ეროვნულ ვაბატონებას უადგენს.

მთავრობა ამ ბრძოლაში განზე უნდა იდგეს და არც ერთ მხარეს არ უნდა მიეძღოს. მთავრობის მიზანია, ეს ბრძოლა მშვიდობიან კალაპოტში ჩააყვას და არც ერთ მხარეს მხარეს ძალმომერეობის უფლება არ მისცეს; მთავრობის მოვალეობაა, სწინებულ ბრძოლაში სუსტ მხარეს მოეხმოს და ძლიერს იგი არ გაათავისუფლოს. მთავრობის ვალია, ყოველი ერთ ისეთ პირობებში ჩააყვას, რომ მას ეროვნულად განვითარება შეეძლოს ბინად და თავისუფლად შეძლოს.

სადაც მთავრობა ამ გზას არ ადგება და რომელიმე ერთ ეროვნების მხარს იჭერს, იქ ეროვნული ბრძოლა ხშირად მთავრობასთან ბრძოლის გარეგან სახეს იღებს იმდენად, რამდენადც მთავრობა თავის თავს ერთ მოწინააღმდეგე ეროვნების ბუნებრივ მოკავშირედ. მაგრამ მთავრობამ ეს კავშირი ოდნავ მაინც თუ შეაფასებინა შეწყვიტა, მასთან ბრძოლა უსუსტად და სრულყოფილად იტანება, შეიძლება მთავრობის გულმოდგინედ მოწინააღმდეგე ეროვნება დღეს მისგან მოხრეულებად გახდეს. მისი ერთ გული, მისთვის თავდადებული...

ამის შედეგით ავსტრიაში ვხვდებით, ამ სახელმწიფოში, სადაც რამდენიმე სხვა და სხვა ეროვნება ცხოვრობს და სადაც ეროვნული ბრძოლა იქაურ საზოგადოებრივ ცხოვრების სარჩულად და სარგებლად არის, როგორ იცვლება იქ მთავრობის მიმართება, როგორ ცდილობს იგი ხან ერთ ეროვნებას მიეხმოს, ხან კიდევ მეორეს შეუწყოს ხელი, ხან ერთის დახმარებით განაგოს სახელმწიფო, ხან მეორეს იმდენად იყოს... როგორ იცვლება იგი თვით სხვა და სხვა ეროვნების დამოკიდებულება მთავრობასთან, სიყვარული სიძულვილის ადგილს იჭერს, მტრობის ადგილას ერთგულება შევიდნენ, ეს ერთგულება ისევ მტრობად იქცევა იმისა და მიხედვით, თუ რომელ ეროვნებას უფრო უწყობს ხელს მთავრობა...

ასეთივე ბედი მიუღის რუსეთსაც, თუ აქ სხვა და სხვა ეროვნული ცხოვრება შესაფერ პირობებში არ ჩადგა. საქართველო, აუცილებლად საქართველო სახელმწიფო ცხოვრების ისეთი გაგრძელებაა, რომ ყოველ ერს, პატარას და დიდსაც, თავისუფლად განვითარების საშუალება მიეცეს, რომ დღე და იმ საწარმოს პატარა, რომ პატარამ დიდსაც მისი სიძულვილი არ იგრძნოს და ეროვნულმა ბრძოლაში მშვიდობიან ქიშკობის სახე მიიღოს.

— ს პირობებში ის პირობები, რომელთაც შეუძლია სახელმწიფოს ცხოვრებას ეს სახე მისცეს? რომელი სახელმწიფო წესწყობილება უზრუნველყოფს ყოველ ეროვნების თავისუფლად განვითარებას? ამ საკითხების გარჩევას შემდეგში დავუბრუნდებით, ახლა კი გვინდა აღვნიშნოთ, რომ შეუძლებელია ეროვნული თანასწორობა იქ, სადა არსებობს თანასწორობის მიღება არ უნდა, სადაც ერთი მოქმედი პოლიტიკური პარტიები ამ თანასწორობის მიღებას სამოქმედო გეგმაში მიზნად არ ისახავენ. სადაც საზოგადოებრივი გვერდები არ ცდილობენ ერთი მოქმედი ყველა ცოცხალი ძალები შეაყვას ბრძოლა და გაიტაცონ—ეროვნულ თანასწორობის სურვილი...

სურვილი მხნეობას ჰპატივს, მხნეობა ძალას ჰქვინს, გატაცება ამ ძალას აორკვეტს და რიცხვით მცირებს, გარეგან სუსტ ეროვნებას ამოკარგავს ანიჭებს. გამაჯვრეს იმდენ ჩვენც გზას გინა-

თებს და გვიადვილებს ერთგულ დასახულ მიზნის მიღწევას—ეროვნულ თანასწორობას, რომელიც აუცილებელია სახელმწიფოში. მთელ მშვიდობიანობას დასაყვავდ და გარეთ ძლიერების მოსაპოვებლად.

კ. თუმანიშვილი.

ჩ ა მ ი დ ი ბ რ ი

სხვა და სხვა მიზეზის გამო დროებით ჩამოვშორდი შეიხვედრს და მასთან საბაზისოდ არ მომიქცია. ეს ბაისი კი სპირო იყო, რადგან ამ უკანასკნელ კვირების განმავლობაში შინ და გარეთაც ჩამდებნი დიდში შევიწროვანი ამხვი მოხდა და საქრო იყო ამ ამბების შესახებ აზრის გამოთქმა.

ჩვენმა მკითხველებმა იციან, რომ სინოდის განკარგულებით დასახვა ყველაზე სავან იდიათ პარტიკულური ეპისკოპოსი კირილი, რომ აგრეთვე დიდთ პარტიკულური არხიმანდრიტი ამბროსი ჩრდილო მონასტერში ვაგზაფერს, რომ დიდი სხვა ქართველ სამღვდლოებს და სხვა და სხვა სასულიერო დაწესებულებებში მოსამსახურე ქართველების დევნა, რომ დღეს თუ ჩველ ყველა უფრო გამოჩენილი და პარტიკულ ქართველ სასულიერო პირსაც რუსეთში გადასახლება და პართლაც აღმაშობებელია იმიო, რომ არც სინოდი, არც ადგილობრივი სასულიერო მთავრობა საქროდ არ სთვლიან ხალხს ვაგებინან, თუ რა მიზეზით ისეგებინან და იღვევებინან ისინი, ვისაც საზოგადოება ყოველთვის სიყვარულით და პატივისცემით ეგებებოდა. ეს მიზეზის გამოუცხადებლობა ყოველნაირ მქვს ბედებს, ხალხში თანასწორი კორის თუ მართლის გაერკვლებს ნიადაგს უშუალებს და გულს უტეხავს საზოგადოებებს, რადგანაც ნათლად ანახებს მას, თუ რა პარტიკულური ეკლესია ხალხის სურვილს და ხალხის სქინდის ის უწყვეტა რომელსაც სწორედ ხალხის სინოდიდისთან აქვს საქმე. სინოდი, ვისტორგოვების ბეჭდის ჩავარდნილი, ვისტორგოვისთან პირებისაგან შემდგარი, ვისტორგოვისებურ პოლიტიკას ადგია ყველაგან, სადაც საქართველო იხსენიება. ამ პოლიტიკამ დიდი უბედურება დაატარა ჩვენში, როდესაც ვისტორგოვი აქ იყო, ეს პოლიტიკა შემდეგშიც ბევრ უბედურების მიზეზად გახდება.

ქუცი დრო, როდესაც ქართველი ერთ თავისუფლად და დამოუკიდებლად ცხოვრობდა, იყო დრო, როდესაც ქართველი ეკლესიაც დამოუკიდებელი და თავისუფალი იყო და იმ დროს ქართველ სამღვდლოებში მთავრად შეგვადგებოდა ხალხისთვის თავდადებული, მაღალ ცოდნით აღჭურვილი, ხალხისთვის მოღვაწე სასულიერო პირი, — იმ დროს ეკლესია ხალხის ყველი დღეობა ესახურებოდა. ის დრო წყვილ—ქართველების პოლიტიკურ თავისუფლებასთან ერთად მოიხსრა ქართველ ეკლესიის თავისუფლებაც. ქართველ სამღვდლოების უფროსად ინიშნება არა მისგანვე არჩეული პირი, არამედ პეტერბურგიდან გამოგზავნილი ვინმე, სინოდისგან არჩეული... ამ ცვლილებამ დიდი გავლენა იქონია საქართველო ეკლესიათა: ქართველ ხალხზე იმიტომ, რომ ექსპროხებდა იგზავნილდენ ისეთი პირები, რომლებიც ქართველ ერის სულიერი ვითარებასთან სრულებით გაუცნობილნი იყვნენ, რომლებიც არავითარ პარტიკს არ სცემდენ ქართველებს.—ხოლოცულ საქმეებს მეტ უყრადღებს აქცევდენ, ვიდრე საქმეებში განმარტივებას და ეკლესიის გაძლიერებას. არც ერთხელ ასი წლის განმავლობაში არ დაუნიშნავს სინოდს ექსპროხება ვინმე ქართველი, არც ერთხელ არ უტყნია მას საქროდ ქართველ ერის სასულიერო იღვინებე გაცემა, დაახლოვება და დიპლომატიკური საზოგადოებას, მისი სინოდის გამომხატველი გამხდარიყო...

ამიტომ შესწყდა ეკლესიის კავშირი ხალხთან და ამიტომვე, როდესაც ამ იათხილდ წლის წინეთ უკიდურეს შემართებენ პარტიკების ჩაგონებით ხალხს სიდალ ზურგი შეუქცია სასწვდლოებას და ზოგან მას მათკა ბრძოლა გამოუცხადდა.—ქართველ საზოგადოებაში სიყვარული რეფორმების საქროებაზე დიწყეს ღაპარაკი და ამ რეფორმების ერთიერთი საშუალებაც დაახსტვებს, ქართველ ეკლესიის უწინდელ დამოუკიდებლობის აღდგენა.

ქსენებელი აზრი პეტერბურლის სინოდს არ მოეწონა, ამა როგორ მოეწონებოდა, როდესაც ქართველ ეკლესიის დამოუკიდებლობა სინოდის ბატონობის კავშირში...

ამით ახსენება, რომ ყველა, ვინც სხვენულ რეფორმის თანაგრძობდა, სინოდის და მის ბატონობის მომხრეთა თვალში უდრის სასჯელის ღირსი ვახდა როგორც „ხელშეწყობილი მოლაღობა“ ამით ახსენება, რომ დღესაც სდევნიან და ჩვენს იმით, ვინც ვახდა და ქართველ ეკლესიის დამოუკიდებლობის აღდგენას საქროდ აღიარა...

ეპისკოპოზი კირილი, არხიმანდრიტი ამბროსი სწორედ სხვენულ რეფორმის მომხრეებდა ითვლებოდა უყოველთვის და ალბად ამიტომ სინოდმა მათი მოშორება და შორილდ მონასტერში ვაგზაფრა სწრაფადაა...

მართალია აქაიქ ხმას აგრელებდენ, თითქო სხვენული პირების გადასახლება ს უკანასკნელ რეფორმის ნიკონის მოქცევისთან, მაგრამ ეს ხმები იმდენად უსაყვებელია და დასჯილი პირთა ხასიათს იმდენად არ შეეფერება, რომ ჩვენს სრული უფლება გვაქვს ვთქვათ და ვთქვათ, რომ დასჯის მიზეზი მხოლოდ მათი მისწრაფება—საქართველო დაბრუნებას უბედურებად ეკლესია, მათი სურვილია, ქართველ ერში ყველა გაძლიერდეს საქმე წიება, რისთვისაც აუცილებელია საქროა საღვდლოების ზეგაბრივი კავშირის ხალხთან, კავშირი, რ მიღის აღდგენა გაჩინოებულ სამღვდლოების არ შეუძლია...

ხალხისაგან პარტიკულ ღვდების დევნამ და ვადაცენებამ დიდი მოქმელობა გამოიწვია ჩვენს საზოგადოებაში. ჯერ სინოდის განმარტების ეკლესია, ვინაი, რომ სინოდი იმდენ პატივებს მანიც გამოიჩენს ქართველ ერისადმი, რომ სხვენულ პირთა დასჯის მიზეზს ვაგებინებ. შემდეგ ადგილობრივ უმაღლეს მთავრობას მიავრეს თვლი, აქედან ფიქრობდენ სინოდის ვაგებას, შემდეგ, როდესაც პოლიტიკური ვაუკუტდით, იფიქრეს, საერთო თხიანტი მიგზაბით მთავრობას და საქმის ნამდვილი ვითარება ვაგვიგით და ვაგებინოთ. თვლივის თავდაზნაურობამ კრებულ ვადაწყვიტა ამ გზაზე დაღობა, ამასვე აიჩვენდენ სხვა მათრების თავდაზნაურებები.

ვოგებრებს კი სინოდის აღდგენის იმდელ დაეკარგათ,—აქაიქ საზოგადოებაში გაისხ ახალი სიტყვა—სინოდის ხელში ყოველთვის დევნილი ვიქსენითა, სინოდი ეკლესიიდან პოლიტიკას არასოდეს არ გამოიყვანსო, სასულიერო საქმეების ხე—ში ყოველთვის პოლიტიკურ ხასიათს მიიღებსო.—საქრო არის სხვა ზომა საქმეების სინოდის შესარჩენად, საქროა სინოდისაგან განათვისუფლება და ეს განათვისუფლება ეკლესიის ყოველი დამოუკიდებლობის აღდგენით თუ არ მოხერხდება, საქროა სხვა რომელიმე პრისტიანე საქმეებების მიღება. ვახშირად კათოლიკობის ხსენება, ვახსენეს, რომ წინეთ, რუსეთთან შეერთების დროსაც, ქოვირებები ამბობდენ ქართველ—კათოლიკობის მიღებით ქართველ ერს უფრო ადვილად მიახერხებს საქროა საქმეების მოწყობასო, ვახსენეს, რომ სოხობა საქმეების მიზრით უფრო თავისუფალია, ვიდრე მათხმადიდებელი ქართველობა... ზოგიერთები უნიატობას შენატროდენ და აცხადებდენ ქრისტეს რაღული უნიატებში უფრო შეჩინილია, ვიდრე მართმადიდებელ სინოდში... ამბობდენ, საქროა ქართველობა გრმა ისარგებლოს საქმეების თავისუფლებით და ეკლესია გამოიკლესო, ან კათოლიკობა და ან უნიატობა მიიღოს—სინოდის ხელში ყოველივე საქმეების მოსპობა ს ისევ კათოლიკური ან უნიატური საქმეებში შეჩინება სჯობიაო, ან ხმების ვამლიერებამ ჩააფიქრა ისინიც, ვინც თვითონ სხვენულ აზრს არ ადგია, მაგრამ გულს იტივებენ საზოგადოება საქმეზე, საქროა იტივებულ ხმებისთვის ანგარიშის ვაწყება, საქრო იყო მოლოპარაკება იმხვე, თუ რა ვახ და დავდომდა საზოგადოება შემდეგში,—ახალი გზა უჩრია თუ ისევ ძველ კალაპოტში დარჩენილიყო...

ყველამ ვიცო, ჩინი დასრულდა ეს მოღაპარაკება ქ. ქუთაისში. ვიცო, რომ ნამესტნიკს სიხვი ს დატუსაღებულ პირების განათვისუფლება, მაგრამ

ვიციო ისიც, რომ არც ამ დატუსაღებით, არც დატუსაღებულ პირების განათვისუფლებით არ წუდება საზოგადო ის დიდი საკითხი, რომელიც არ აშერბა ქართველ საზოგადოებას და რომლის ვადაწყვეტას მისი სარწმუნოებრივი გრძობა და სენიდიის მოითხოვს...

რა ვახს უნდა დაადგე საზოგადოება, —მორჩილად მიეგებოს ყველაფერს, რასაც სინოდი ვისტორგოვის ჩაგონებით მოიმოქმედებს,—სარწმუნოების შესარჩენად ებრძოლოს სინოდს, თუ ვაუღდგეს მას და ძველი დამოუკიდებლობა დაუბრუნოს საკათოლიკო ეკლესიას? ახალი სარწმუნოება მიიღოს თუ სრულ ურწმუნოებაში ჩავარდეს და გულგრილად უყურის იმას, როგორ იღვევა ხალხში ეკლესიისადმი სიყვარული და პარტიკულისადმი რაიმე ბრძოლა ეკლესიისთვის და ამ ბრძოლაში რა სხვენა მიიღოს? ვინ უნდა იყოს ის ამ საქმეში მეთაურბა და რანაირი მონაწილეობა უნდა მიიღოს მასში სხვა და სხვა მიმართულების საზოგადოებრივი ვაგებულება,—ამ საკითხების განხილვას შემდეგში დავუბრუნდებით...

ჯერ ვებრძობი კი ვიტყვი, რომ ჩვენის აზრით სარწმუნოების გამოკლავება ღაპარაკი მეტია, ქართველობა გრმა საუკუნოების განმავლობაში იმდენად შეისხლხობრკა თავისი სარწმუნოება, რომ ამ სარწმუნოებას ვერ აღმოფხვრის ორივე პირის პროპაგანდა ისევე, როგორც ვერ აღმოფხვრეს ჩვენებურმა ს.დემოკრატებმა, როდესაც საფლდოებს ეკლესიის პარტიკულის სხვა და სხვა ხშირად არა საკადრის საშუალებით აკარგებდენ.

წრაული ბრძოლა ხალხის სულიერ ვითარების შესდფერი უნდა იყოს,—საზოგადოებრივ განვითარების ამ ძირითად კანონს ვერ ასცილებება საქართველოს საეკლესიო საკითხიც და ეს არ უნდა დაივიწყონ ზოდენ იმით, ვინც ცდილობდენ ამა თუ იმ რეფორმის მოთხოვნა ქართველების ეროვნულ იდეალად გამოიტანონ, ეს რეფორმა ქართველების ეროვნულ იდეალად ვახადონ.

მეთვალყურე.

გ რ მ ა ნ ს ი

(მარ. კან.—ს.)

ვით შევიღის ნუკრი შენს წინა ვრბოლი. ვითა ფითილი ვენებთა ვითორღი; ტრფობით დაკლილი თავს დაგზაროლი, მაგრამ... ვი, რომ თუქმე ვცდებოლი. შენ მომიზნებე სული და გული, ტრფობისა ცეცხლში დაწეწარ-დაგული.

მეტი არ ძალბობს, აწ-კი, მშვიდობით, სინანს ავ ვარ ღირსი ვიპროხი ტრფობით, ნურც ვეყვანები აგვარ თანხმობით, ვთხოვ; იმერთაც, წრფელ ს გულით და გრძობით.

რომ საუდამოდ გამტკორცრა სადმე. ხანი მოიხაზი,— სად შენ და სად მე?!

ი. გრიშაშვილი.

ს ა ტ რ მ ს

ბრძოლის ევლზედ ვამოსული ვარ შემვიდრე სატრფოვ ჩემო, მომავალი შენი აბის ვაქვს უფლება დაიჩეო. თვითაც მხედვე, კარგი ეკლესი იმედი და მომავლი, მამე გასწრ წინ, უფრო მედგარა ვიკაფე ვახ და ვალი. თუ ასამკურთა დაგირღუნდეს მოკიდე ვულზე ალი, რომ დამფერის ქარიზხალმა სხვათ ვადსაცეს ნაწერწყლი; ბრძოლა, ბრძოლა, ისევ ბრძოლა! არ შემვიდრე, ჩემო კარგო, არ მომხლოს მტრისა ვნა. დრო ქვირფისი არ დაკარგო. ბრძოლის ვეჭქვენ ეს ცხოვრება, ბრძოლამ მოგვცა ძალა ბრძოლის, და ბრძოლითვე აგებნება მძიმე ტვირ ი შენ შინობის. ბრძოლის მოსდგეს დრო ნეტარი და სამოთხე ქვეყნობი, სადაც იღებენ წამებული და ტანჯული ყველა ერთი,

მას ვკლავ ბრძოლა მამაკურთა, არ შევიდრე, მეგობარო, წმინდა საქმე ვახარა ვინძლო კარვად მოუარო.

დაუბრძომელი.

ო ზ უ რ ა მ ი ს ქ რ ი ნ ი ა

დღევანდელმა პოლიტიკურმა ვითარებამ ოზურგეთის ცხოვრებას განსაკუთრებული დალი დაასვა და იგი ისევ ძველ კალაპოტში ჩააყენა. აქ ყველა მსუდრეობა და მშვიდობიანობა დაშვარდა. მრავალმა „სოციალისტმა“ ბოლის როგორც იქნა პირბადე აიხდა და რეაქტივის კლთებზე თავი შეაფარა. დამხლებმა, კორიკანობა, პარტიკების დამქვემდებარება ჩვეულებრივ მოვლენად ვახდა. ქურდობა ხომ იმდენად ვახშირდა, რომ თითქმის გაქრდა ოზურგეთში და ჩვენც. ახარავედ მობუგებს, ნოსებებს, ვახენიან წანტაისტურ წერილებს და სხე.

მ მარტო ოზურგეთელი ადგილობრივი მოქალაქეები დაიბარა და გამოუცხადებ, თქვენზე არის დარჩენილი ვადასახადი. ავირდიან, როცა დავიბრებთ ფულის შემოკლავდა თან თუ არ მოკლავთ სულად რაც თქვენზეა, პირდაპირ ნახლნიკთან ვაგვავახენი და ის კი სანი თვით ციხეში დაგაწყვედვით ესევე დღე დაადგება იმასაც, ვინც თავის ნებით შევა შემამულეს ყანაში და პატრონს ფულის ვაუწერებს. თუ ვერ მოუკიდებთ მემამულეს, სადაც ვენეზოა წამანადით, ვახ ხსნილი არის... სოფლებელი დიდ ვახანებელი ჩავარდენ.

ოზურგეთის მახრის თავდაზნაურთა წინამძღოლს თავი, კანსტანტინე ერისთავის შესდფერი უნდა იყოს,—საზოგადოებრივ განვითარების ამ ძირითად კანონს ვერ ასცილებება საქართველოს საეკლესიო საკითხიც და ეს არ უნდა დაივიწყონ ზოდენ იმით, ვინც ცდილობდენ ამა თუ იმ რეფორმის მოთხოვნა ქართველების ეროვნულ იდეალად გამოიტანონ, ეს რეფორმა ქართველების ეროვნულ იდეალად ვახადონ.

მეთვალყურე.

გ რ მ ა ნ ს ი

(მარ. კან.—ს.)

ვით შევიღის ნუკრი შენს წინა ვრბოლი. ვითა ფითილი ვენებთა ვითორღი; ტრფობით დაკლილი თავს დაგზაროლი, მაგრამ... ვი, რომ თუქმე ვცდებოლი. შენ მომიზნებე სული და გული, ტრფობისა ცეცხლში დაწეწარ-დაგული.

მეტი არ ძალბობს, აწ-კი, მშვიდობით, სინანს ავ ვარ ღირსი ვიპროხი ტრფობით, ნურც ვეყვანები აგვარ თანხმობით, ვთხოვ; იმერთაც, წრფელ ს გულით და გრძობით.

რომ საუდამოდ გამტკორცრა სადმე. ხანი მოიხაზი,— სად შენ და სად მე?!

ი. გრიშაშვილი.

ს ა ტ რ მ ს

ბრძოლის ევლზედ ვამოსული ვარ შემვიდრე სატრფოვ ჩემო, მომავალი შენი აბის ვაქვს უფლება დაიჩეო. თვითაც მხედვე, კარგი ეკლესი იმედი და მომავლი, მამე გასწრ წინ, უფრო მედგარა ვიკაფე ვახ და ვალი. თუ ასამკურთა დაგირღუნდეს მოკიდე ვულზე ალი, რომ დამფერის ქარიზხალმა სხვათ ვადსაცეს ნაწერწყლი; ბრძოლა, ბრძოლა, ისევ ბრძოლა! არ შემვიდრე, ჩემო კარგო, არ მომხლოს მტრისა ვნა. დრო ქვირფისი არ დაკარგო. ბრძოლის ვეჭქვენ ეს ცხოვრება, ბრძოლამ მოგვცა ძალა ბრძოლის, და ბრძოლითვე აგებნება მძიმე ტვირ ი შენ შინობის. ბრძოლის მოსდგეს დრო ნეტარი და სამოთხე ქვეყნობი, სადაც იღებენ წამებული და ტანჯული ყველა ერთი,

მას ვკლავ ბრძოლა მამაკურთა, არ შევიდრე, მეგობარო, წმინდა საქმე ვახარა ვინძლო კარვად მოუარო.

დაუბრძომელი.

ო ზ უ რ ა მ ი ს ქ რ ი ნ ი ა

დღევანდელმა პოლიტიკურმა ვითარებამ ოზურგეთის ცხოვრებას განსაკუთრებული დალი დაასვა და იგი ისევ ძველ კალაპოტში ჩააყენა. აქ ყველა მსუდრეობა და მშვიდობიანობა დაშვარდა. მრავალმა „სოციალისტმა“ ბოლის როგორც იქნა პირბადე აიხდა და რეაქტივის კლთებზე თავი შეაფარა. დამხლებმა, კორიკანობა, პარტიკების დამქვემდებარება ჩვეულებრივ მოვლენად ვახდა. ქურდობა ხომ იმდენად ვახშირდა, რომ თითქმის გაქრდა ოზურგეთში და ჩვენც. ახარავედ მობუგებს, ნოსებებს, ვახენიან წანტაისტურ წერილებს და სხე.

მ მარტო ოზურგეთელი ადგილობრივი მოქალაქეები დაიბარა და გამოუცხადებ, თქვენზე არის დარჩენილი ვადასახადი. ავირდიან, როცა დავიბრებთ ფულის შემოკლავდა თან თუ არ მოკლავთ სულად რაც თქვენზეა, პირდაპირ ნახლნიკთან ვაგვავახენი და ის კი სანი თვით ციხეში დაგაწყვედვით ესევე დღე დაადგება იმასაც, ვინც თავის ნებით შევა შემამულეს ყანაში და პატრონს ფულის ვაუწერებს. თუ ვერ მოუკიდებთ მემამულეს, სადაც ვენეზოა წამანადით, ვახ ხსნილი არის... სოფლებელი დიდ ვახანებელი ჩავარდენ.

ოზურგეთის მახრის თავდაზნაურთა წინამძღოლს თავი, კანსტანტინე ერისთავის შესდფერი უნდა იყოს,—საზოგადოებრივ განვითარების ამ ძირითად კანონს ვერ ასცილებება საქართველოს საეკლესიო საკითხიც და ეს არ უნდა დაივიწყონ ზოდენ იმით, ვინც ცდილობდენ ამა თუ იმ რეფორმის მოთხოვნა ქართველების ეროვნულ იდეალად გამოიტანონ, ეს რეფორმა ქართველების ეროვნულ იდეალად ვახადონ.

მეთვალყურე.

გ რ მ ა ნ ს ი

(მარ. კან.—ს.)

ვით შევიღის ნუკრი შენს წინა ვრბოლი. ვითა ფითილი ვენებთა ვითორღი; ტრფობით დაკლილი თავს დაგზაროლი, მაგრამ... ვი, რომ თუქმე ვცდებოლი. შენ მომიზნებე სული და გული, ტრფობისა ცეცხლში დაწეწარ-დაგული.

მეტი არ ძალბობს, აწ-კი, მშვიდობით, სინანს ავ ვარ ღირსი ვიპროხი ტრფობით, ნურც ვეყვანები აგვარ თანხმობით, ვთხოვ; იმერთაც, წრფელ ს გულით და გრძობით.

რომ საუდამოდ გამტკორცრა სადმე. ხანი მოიხაზი,— სად შენ და სად მე?!

ი. გრიშაშვილი.

ს ა ტ რ მ ს

ბრძოლის ევლზედ ვამოსული ვარ შემვიდრე სატრფოვ ჩემო, მომავალი შენი აბის ვაქვს უფლება დაიჩეო. თვითაც მხედვე, კარგი ეკლესი იმედი და მომავლი, მამე გასწრ წინ, უფრო მედგარა ვიკაფე ვახ და ვალი. თუ ასამკურთა დაგირღუნდეს მოკიდე ვულზე ალი, რომ დამფერის ქარიზხალმა სხვათ ვადსაცეს ნაწერწყლი; ბრძოლა, ბრძოლა, ისევ ბრძოლა! არ შემვიდრე, ჩემო კარგო, არ მომხლოს მტრისა ვნა. დრო ქვირფისი არ დაკარგო. ბრძოლის ვეჭქვენ ეს ცხოვრება, ბრძოლამ მოგვცა ძალა ბრძოლის, და ბრძოლითვე აგებნება მძიმე ტვირ ი შენ შინობის. ბრძოლის მოსდგეს დრო ნეტარი და სამოთხე ქვეყნობი, სადაც იღებენ წამებული და ტანჯული ყველა ერთი,

მას ვკლავ ბრძოლა მამაკურთა, არ შევიდრე, მეგობარო, წმინდა საქმე ვახარა ვინძლო კარვად მოუარო.

დაუბრძომელი.

ო ზ უ რ ა მ ი ს ქ რ ი ნ ი ა

დღევანდელმა პოლიტიკურმა ვითარებამ ოზურგეთის ცხოვრებას განსაკუთრებული დალი დაასვა და იგი ისევ ძველ კალაპოტში ჩააყენა. აქ ყველა მსუდრეობა და მშვიდობიანობა დაშვარდა. მრავალმა „სოციალისტმა“ ბოლის როგორც იქნა პირბადე აიხდა და რეაქტივის კლთებზე თავი შეაფ

ლები ცოცხალი იყო. თხოვლობდა მტერ სარგებლობას იძლეოდა მოწვევითა და სხვაგვარად, რომ მათი საზოგადოება ექნებოდა რუსეთის შორეულ გუბერნიების მავრიად თავის სამხრეთ სოფელში იხილავდნენ თავის და სოფლის საკეთილდღეობად.

— სხვა და სხვა გადამღები სენები და სხვა ღებვა მცხოვრებთ, სენის ვაჭრის უმთავრესი მხარე არის ერთი ბნელბრუნის ცხივრება და მგორეთ დამბალ და უფარის საკონდის ხმარება. სასურველია ამას უფროდღებს მიიქცევდეს სასადაო კომისია და მიიღებდეს საზოგადოებას მათ წინაღობა. სასურველია ვაჭრთა და სოფლის იქნას უფროდღებს საკონდის ყიდვა და თვით ბაზარი განწყობდეს იქნას ათასგვარი სიბნელისგან.

— აქეთ ეს ერთი ხანია ყოველ შეხვედრით იმართება სალონები, რომელიც რუსეთის და ამრავებს საზოგადოების აზროვნებას. მათი უმთავრესი შემდეგი კარტი, წარღ, სიმართლე და მის შემდეგ კი ათასგვარი სიტუაცია და საზოგადოება და ხონის საზოგადოება, რომელიც წარსულ ზაფხულ წარმოადგენდა იმართებოდა ძირითადი ენა ენა ენა და სხვა. მთავრად ამას ეხება ეკონომიკური მხარე, მაგრამ ეს მტკნარი სიტუაცია გამოდგება, რადგანაც დღეს გარკვეულ სალონებში მათი საბოლოო და თუნობით ხარჯავენ. ეს სალონები ნაშტურ ცუდად მოქმედებს ახალგაზრდა მოსწავლეებს. ისინი აქ ვეცვიან კარტ-ნარდს და სიმართლეს. შემდეგ კი ხშირად შეხვედრით სალონებისგან გაქვრთნილი მოწვევებს ბილიარდ-სამიკტი-ნობებში და სხვა ასეთ დაწესებულებებში სასურველია, ამას უფროდღებს მიიქცევდეს საზოგადოება და აღაგზავდეს აქეთ სალონები.

— აქეთ საზოგადოდ კარტ-ნარდს ჩვეულებრივ ხელნაწი გადიოდა. ვინ გინდა მას რომ არ თამაშობდეს, რტელი-გენცია—ვაჭრებს ეს წინადა ზელოით გადაუშეკვიან. ეს ვაჭრებთან რომ გამოიყოფიან კულტურულ საქმეებისათვის საშუალოდ, იმწამდე მოგვიგებს. დრო არა მაქ თორემ დიდი საზოგადოებით, მაგრამ კარტ-ნარდში კი მთელ დღეს შეეცქირა ვინ და დამესტ. ხშირად ათევენ, სხვა გინდა არ იქნება. ბ. სარტელია ასეთი ხელნაწი ტარება ჩვენში. დღეს, როდესაც ათასგვარი საშუალება და მუშა ხელი საკითხია, ამ დროს კარტის თამაში ძირითადი საზოგადოება ჩავეთვლება. სასურველია შევიწინოთ მოვალეობა და ეგრე ვეშასხუროთ ხალხს.

ვინმე იმერელი

ახალი აგზები და დეკრეტი

შემდეგ ნომრიდან გზა. „იგორია“ შეხვედრითი უმთავრესი გამოვლა, მოგზაობა რაბდინში განყოფილება, რუსეთის და კავკასიის ერთი კვირის მიმოხილვა და სხვა.

პეტერბურდი. სინოდის წევრები არ თანაუცხმობენ უქმეების რიცხვის შემცირებას.

სტამბოლი. მინისტრთა საბჭოს დღევანდელ სხდომაზე ხილმი ფაშამ გამოაცხადა, ოსმალეთის შუაგულ პროვინციებში უქმეების ანაზნა სუფთება, მთავრად მისი მოხელეები და ჯარის უფროსები თავიანთ მოვალეობას არ ასრულებენ. ხილმი ფაშამ ყველას შეთანხმებული მუშაობა სთხოვა და განაცხადა, ასეთი მუშაობა თუ არ მოხერხდება, სამსახურს თავი უნდა დაენებოთ.

ბაქო. ამბ. გორანის გამგებ ბ. ბ. იაკუბოვიჩმა რამდენიმე მუშა დაითხოვა დასახელები, რიცხვით ოცამდე; იაკუბოვიჩის სადგომზე მივიღეს. მოლაპარაკების სარგებლობა ორი ტყვია ესროლა იაკუბოვიჩს და მოკლა იგი.

ბაქო. ამრამიანის სახლის კარგებთან ყუბლა ისროლეს. პოლიციამ დაიკრა მამოლელი, იგი ოვანეს კახარიანი გაიშავა.

ჩანჩქმა შეუამდგომლობა აღძრეს მთავრობასთან და იხივერ, მიეცეს მთხანდელწიფი სათათბირო წარმომადგენლობის უფლება, დაარსდეს მათში სასწავლებლები და შესდგეს ცალკე ჩანჩქების პოლიცია.

ომის მოლოდინი

ვენა. მთავრობის წრეებში ომი აუცილებლად მიიწინაა, ამბობენ პირველი შეტაკება რამდენიმე კვირის შემდეგ დაიწყება.

ვენა. შენახვულ კასტელან ხალხს ფული გაეკაჟა. ყველას ოქროსის დაწყება აწინებს. პური გაძვირდა.

ბუდაპეშტი. ჩხიბია ყველგან მოხილიანკია დაიწყო. ჯარებს რუსეთის სახელისკაც გზავნიან.

ვენა. პარლამენტმა მთავრობას ომიანობისთვის განუსაზღვრელი კრედიტი ისტია. მთავრობამ ბრძანება გასცა, რომ დუნაის ნაპირზე რაც თიფა და პური მოიძებნება სულ ჯარებისთვის იყოს განკარგებული.

ბერლინი. აქაურ დიპლომატიურ წრეებში ამბობენ, რომ ავსტრიის და სერბიის შორიგება თუ არ მოხერხდება, ამისი ბოლო რუსეთს ედგება, იხოვოს კი ოპორტიუნობას ატყობს.

პარიკი. აქ დაწესებულება ამბობენ ავსტრიის და სერბიის ომი აუცილებელი არისო. ბირჟაზე შეშინაობა.

ქ. თელავში მალე შეიასე კრება უნდა მოხდეს ადგილობრივ გიმნაზიის გახსნის შესახებ. იქ. ვამავრკლებელ საზოგადოების იქაურ განყოფილების ძალიან იმედო აქეთ და ჩვენც იმედო ვაქვს რომ ამ ახალ განყოფილების შეიასე კრებაზე ვინაზის საქმე როგორმე საბოლოოდ გადაწყდება.

ტფილისში ყველკირება გახშირდა. **გორში** გადაწყვეტილი ქალაქის ქუჩებში ელექტრონით გაანათონ. უნდა შეეკრენ ომი წლის ვადათ ამხანაგობას „ამპერს“, რომელიც 1 მაისისათვის უნდა დასდეს 44 ელექტრონის თარანი. ამ საქმის მოთვე ყოველი გორის მარშალი თვ. ნ. ა. თუხანიშვილი.

ტფილისის პოლიცია ახალ შენობაში აპირებს გადასვლას, ჯერ ჯერობით შენაგერ სახლებს ეტებენ. 35 ოთახზე ნაკლები არ უნდა იყოსო.

ტფილისში გუშინ, 15 მარტს, სრულიად რუსეთის IX წლის სესიების კრება გაიხსნა. კრებას 200-ზე მეტი მოწინააღმდეგე, რუსეთის სხვა და სხვა ქალაქებიდან ჩამოსულნი.

ღუშის ხაზის გახარკვის საქმე 14 მარტს ტფილისის სასამართლო პალატაში უნდა გარჩელდეს. ბრალდებულმა ციმაკურთხე და აზარტა გამოუცხადეს პოლიცია, რომ საქმე უნდა გადაიღოს და სასამართლომ გამოაკვილოს მოწვევის გამოკითხვა, იყენენ ისინი სარგებლობას პარტიების წევრებთან თუ მემარჯვენე ოპორტიუნისტებში მოქმედობენ. ექველმა გვახავა კი თავის შხარე მოთხოვნა შევიკარაის ფედერალურ სასამართლოს გადაწყვეტილების ოქმი იმის დასამტკიცებლად, რომ ამ სასამართლომ მძ. კრედიტობები და მალა-შვილი გახსნა, სამოსამართლო პალატის ოქმში კი სწერია, ვიოპც შევიკარაი“ სწინებული პირები იქაურ სასამართლოს გაემტყუნებოდნენ. პალატამ საქმის გარჩევა შეწყვიტისთვის გადასცა. საქმე ირჩევდა ხალხის თანა დასწრებით.

გზს. „კავკასია თინის“, რომელიც დღეს უნდა გამოსულიყო, ამ კვირას აღარ გამოვიდა.

„ილიქანი“ ლეე. დაღეშქელიანმა თავი „ილიქანი“ გამოცა. ეს „ილიქანი“ ბ. გ. გვახავს „გერაფილობა“. ბ. გ. გორაქიძესაც მასხარად იგდებს. „საკავკასიეს“ ევაშთება, ა. გგეკვიორი აქებს და ამავითი კითხვით საზოგადოებას თავის თავს ამტყობს. ირენია შემდეგ ჩვენც; იგვირას—აუ არ დაგვიწვიყვებს. ვმით.

ტფილისის საბალ-ნო სასწავლებლის გამეც დღესაც ვერ აურჩევიათ. ყველას თავისი ნაილი-მამები ჰყოლია და ისეთი ადამიანი ვერ მოუწახვით, რომელსაც სასწავლო საზოგადოების ყველა წევრთან ნათლი-მობა ჰქონდეს.

რა კი აბრეშუმის თესლი ძალიან ბევრი შემოდის და ტფილისის საბარეშუმო სადგომში ერთი კაცი ყველას გადასინჯავს ვერ გაუწევდება, ამიტომ საფრეგებელია, რომ თესლი ყველა ზედ იწყევნით გადასინჯული არ იქნება. საქირა ამას ჯეროვანი უფრადლება მიეცეს.

იბეჭდება და ამ მოკლე ხანში გამოვა ახალი წიგნი „მოლოდინის თხოვნა“ გამოც, ამბ. „სორაპანისა“. ამ ამხანაგობამ ამას წინეთ გამოცა „ვაქეშეაგებს“ ლექსები—„ტრემბები“, რომელიც ისე გასაღდა, რომ ვასაყდათ აღარ დაჩნდა და მხოლოდ იმით დაურვიდა, ვინც წიგნი წინდაწინვე გამოიწერა „მოლოდინის თხოვნების“ ანონირადე გამოცემის, წინდაწინვე ხელის მწერებით და ღირს 25 კ., გავაწინეთ 35 კ.

მოლოდინის შესწინავე პიესებს ყველა ქვეყნის მწერლობაში სასაბარე ადგილი უჭირავს. ქართველ საზოგადოებასაც ძალიან მოსწონს ხოლმე სცენაზე წარმოადგინონ.

გრ. რომაქიძე მომავალ კვირას ქუთაისში წაიკითხავს ლექსებს: „უბედურმა“.

ოთხშაბათს, 18 მარტს, ქართულ თეატრში წარმოადგენს იქნება „კონსტანტინე ბატონიშვილი“.

ქართული ინტელიგენციის ერთი ჯგუფი ამბობს, ბ. გრ. რომაქიძეს სთხოვს, მოკლე ხანში წაიკითხოს ლექსები ენა ქვეყანაზე და მოლოდინზე.

ქართული თეატრი. შაბათს 14 მარტს, ქართულ თეატრში, ქართულმა დრამატულმა დასმა წარმოადგინა „რეპლიკა“. ხალხი ბოლომდე დასწრული. წარმოდგენამ ძალიან სუსტად ჩაიარა.

კავკასიის სასწავლო საზოგადოების სხდომაზე, 14 მარტს, წაითხულ იქნა მოხსენება საცდელ მანდარინების მოწყობის შესახებ სტავროპოლში. კრებამ გადაწყვიტა დადგინდეს შემდეგ კრებისათვის გადასდოს, მანადის კი ერთი თანამირ მოაწიოს.

ახეთის რკინის გზა. ტფილისის თავდაპირველი დეპუტატი ინე. გ. თუხანიშვილი 15 მარტს პეტერბურგში დაბრუნდა; თვ. ჩოლყაშვილიც რამდენიმე დღე აქ არის. ამ ნაირად პეტერბურგში დარჩა მესამე დეპუტატი ი. ანდრონიკაშვილი. როგორც ამბობენ საინსტრუქციო სხდენებზე რკინის გზის შესახებ სხდომა 7 აპრილს იქნება. ამ სხდომას ტფილისის თვ. ან. წარმომადგენელი ისე უნდა დაესწარი. დამატებითი ცნობები ამ გზის შესახებ საინსტრუქციო უწყე წარდგება.

ახეთის საზოგადოებრივი საოფისი. აწუღურში, ყველაში, გველ ვაგზში ახალი საკრედიტო საზოგადოებები გაიხსნა. ამ საზოგადოებების გახსნას დაესწარ სახელმწიფო ბანკის წარმომადგენელი ინსპექტორი ა. ლ. დ. ი. ი.

ივნიშის წარლის ბაზრი (მოთვე № 7 18 იანვარი) (დასასრული *)

ფიცი წინა მთელი მაკვირებეს. (ხალხური ანდახა)

სამეგრელოში გამოიგონა ერთი პატარა ზღაპარი, რომელიც მაგონებს სომხებს და ქართველებს შორის ურთიერთობას:

სომარეთში ცხოვრობდა ერთი მეფე და ყველა მზეთ უნახავი ასული. ციდან მოწყვეტილ ვარსკვლავს მოგაგონებდა მისი მოღვაწე სახე. მოკაცს მთავრე, ბრწყინვალე მზე, ოდნე მტუტევი ცის მნათობნი, ზედმეორება სთვლიდნენ, თუ კი შემთხვევა ექნებოდათ: მთავრეს—ნახი, მკალი სინათლე მიეშუქებია, მსეს-ცხოველყოფილი სხეები მიფრქვია, ვარსკვლავები-თავისი სხეებით მისს ხე გადაეკუნათ. ერთს, მეცხრე სახელმწიფოს მეფეს შეუფერდა ეს ქალი და მოიტაცა. წაიყვანა თავის სახელმწიფოში და ისეთი დიდებულები, ზღაპრული ქორწილი გადაიხადა, რომ ჩიტის რქეც აღარ აკლდა. იმ დღიდან ისინი ცხოვრობდნენ ზენდინი. დღემდღა ცდილობდა ყოველიანობით ესამონებინა მეფესთვის ყოველი მისს სტევა, სურ, ოლი, ვანზახვა წინდაწინ გაეგო და სანთელივით თავს ევლოვებო. მეფე კი ცდილობდა თავისი მზივ დაეცვა იგი, მიწიერ საშახთ გადაეცქია დღემდღა თვისაწინავე და მახელით ხელში მისს ზაღს გერდა როგორც მოსულს, ისე შინაურ მტრებადა.

ყოველიანობით შეწყული იყო ეს მეფე, მაგრამ ერთი სისუსტე სჭირდებოდა. ამბობს ზღაპარი,—მტრისმტერი გულყოფილი, ხელგაშლილი იყო. ერთხელ ეწვია ამ მეფეს არბოვლათ მობრთული, დაღვრებული, სახე დაწაფებული მწუხარებისაგან სტუმარი. მეფე-დღემდღა სტუმარი ადურსით მიიღეს, ანუეგეს და მიზხი მოწყობის გამოკითხეს. იმანაც უამბო თავის უნებღებების ამბავი: მტრებს დაურბია მისი ქვეყანა, წაერთვათ მისთვის საწვევი და მოსკლავით გამოკლდნენ; ამიტომ იძულებული იყო გამოეტყულებოდა რადან ვაგონა ხელმოწიის ქება და მისი სიძლიერის ამბავი, დახარება სხობო ვა, გულყოფილი მეფე განიხიდა, სწრაფად შეაგოდა ჯარი და საომარად მოემზადა. დანიშნულ დღე, როდესაც უნდა წასულიყვნენ, მაგრამ სტუმარმა ფეხიც არ მოიკლეს.

„სომხობას მოწყვეტილი, ქართულია მოლაპარაკე ფრანგები შესაფერი სავანი შეიქნა ქართველების პოპოვანდისათვის და დასძინა. ბ. ივნიშის. აქ კიდევ დანიშნულა, რომ „ქართულია მოლაპარაკე ფრანგები“, „კათოლიკე სომხები“, ძლიერ ფართე შეტება და საკირა, იყო უფრო კონკრეტულია მათი აღნიშვნა, ვინ არიან ეს ქართულია მოლაპარაკე ფრანგები? სად ცხოვრობენ, მავალითაგან ისათ ვაგონების მოყვანაც კი იყო საკირა ვინც უყვე გაქარ-თველს. მაგრამ ასე არ მოიქცა ბ. ივნიში. იგი ისე „კაპოროვო ახეშა“ რომ იტყვიან თავის აზრს და სასუთი... სბულისათვის კი არ ცხელია. საქირა, ბატონო ივნიშო, ფეხები, თორემ მართლაც რომ არა სიმბატური საქმეა; თქვენ წარმოადგინეთ, ქართველები მაშინ, როდესაც თავისთვის ნაკონალორ საკითხის რადიკალურად გადაწყვეტას თხოვლობენ, მაგრამ როდესაც თხოვლობენ თხოვლობენ, რუმეზობა თურემ სომხებს აქარ-თველებს; ცდილობენ მათ ენაც დაევიწყონ და აკეთარი ყველაფერი და ძალ-ტანებასც ხმარობენ. რასაკვირველია ასეთ შემთხვევაში ბ. ივნიშის სრულიად მართალი იქნებოდა, მაგრამ მაგარიცისა, რომ მისი აზრები სრულიად უსაფუძვლოა და ერთი მხრით თითქმის პროვოკაცია.

ვალა. მას თურმე თავისი კეთილსმყოფელის მფულე შეუყარებოდა. შეამინა ეს მეფემ, მაგრამ, რადგან იმედი ქონდა დიდუღობის ერთგულებისა, დასტოვა სტუმარი შინ და მარტო გაილაშქრა. დაამარცხა მტერი და შემოუერთა ახალი სამეფო თავის სამეფოებელს. სტუმარი კი ტყუილი ცდილობდა ამსაბამო ქალის დამორჩილებას... ამას შემდეგ მეფეს აღარ გაუღლია იგი და თავის სამეფოში წარჩინებული ადგილი ჩააბარა. აქ თავდება ზღაპარი და მათ შემდეგ ცხოვრება არაფერს გვეუბნება:

შეიძლება ეს ზღაპარი ჩვენი ცხოვრების ისტორიის სურათი იყოს და მართლაც დიდ მზავსებს ეხება; როცა გიორგი-თავისწინებდა ცხელი და სომხებს შორის ურთიერთობას. ქართველი ხალხი სწრაფად ამ ზღაპარში მოყვანილ მეფეს ვაგს. ქართველების დამახასიათებელი თვისება ძველად და ახლაც ჰუმანობა, კეთილყოფილობა იყო და არის. იმ ვანცალკავებს, რომელიც მე ზეგით მოიხსენიებ, სწრაფთ ამ ფეხებზეც ხელი შეუწყო. ნუ იტყვებს ნურავინ, რომ მე ავას შოგინისტური გრძნობა მალაპარაკებდეს; მართალია მე საამაყეთ მიზანია ქართველი ერის ასეთი თვისება; ყველა, მტერი თუ მოყვარე, დაგვიწინებდა, რომ არც ერთი ერთ არც ერთ სახელმწიფოში ისეთი ნათობობით, სიყვარულით, აღერსით არ მომპყრობია მოსულელებს, როგორცაქ ქართველი ერი. ვერავინ ვერ დაასახლებდეს ერის მაგალიტად არა თუ ახლა, არამედ ძველადაც, რომ საქართველოში ვერაღებების აწიოკება მომხდარიყოს; მაშინ როდესაც ვერაპაში და დღესაც რუსეთში კორიგით ენისებობთ ისინი და „პარარობებს“ დიდა გასავალი აქვს. არა თუ მთელი ვერაღებების საერთო აწიოკება, თითო აროლო პირის მოკლაც კი იშვიათია. ანდა ვაგინსერთ ახლო წარსული: ვინ დაერიგენ ერთმანეთს ბაქოში? ან ტფილისში? ვინ ცდილობდა მათი მოკლდნება? ვინ ჩაგვაგამეცხებულ ბრბოს შუა და ვინ არის ყველასგან აბუნთ ავდებულო, ხოლო ყველასი მოყვარული? ქართველები.

ახეთის თვისება ან **ჩინებს ბ. ივნიშის, ისეთი ერი, რომელიც მინაზნ სხვისი დარბევა, ვანადგურება, აზხრება, და მორჩილება ვაუღლია.**

ბ. ივნიშის თავის წერილში ტფილისის სომხის კათოლიკეთა მიმინების ეკლესიის შესახებ სწერს, თუქცა ცილობს გულყოფილია ცხელიც იმ გარემოებას; რომ ქართველები „სტუმრებ თავიანთი ენა ვაგარტულნი“. მაგრამ გულგონობაშიანობა მინაც ძლიერ ეწინევა, რა აძულდეს ქართველებს ვაგისი (ოგულისხმეთ „ჩაი. ონიცა“).

სომხებს კათოლიკების გაქართველებსა კითხულობს ბ. ივნიში და არხეინავე უნასუხებს. „უტყუელია მთელი სიყვარული და ამისაგან გამოინდინარე გულმოდინება, რომ ვაგარტულნი ქართული ენა და გააძლიერონ ქართველებიო.“ თუ ეს მართალია, რასაკვირველია დიდი დანაშაულობაა ქართველების შხრით. მაგრამ ძალა უნებართო ევერ ვეგებდება: სად და ვინ ვაქართველია ქართველებმა? რომელი სომხები ჩამოაკლეს სომხებს? ამ კითხვებს არც ერთს არ აქამოვიღებს ბ. ივნიში და ისე, მხოლოდ აპრილოვით გაიხასის სრულიად დაუსაბუთებელ სიტყვებს. „ქართულია მოლაპარაკე მკვიდრი სომხს კათოლიკენი, თავის თავს ფრანგებს ეძახდენ, თავიანთ ვაგარტომობას გამოინა“ ვანაგრობს ბ. ივნიში. მეცე ერთი ფიქთობთ: რომ სომხებსა თვით უარყოფნ თვითიანი ვაგარტომობა, დაივიწყონ თავიანთი ერის, ეს ქართველებს ბრალა? რა დანაშაულობა მოუძღვის ამში ქართველ ხალხს? ის რომ თვითონ ქართულია ლაპარაკობენ და ინს ემით სომხებს, რასაც უღედვით ქართულის ცოდნა მოყვება? ჩვენ არ შეგვიძლია დაემუნჯედეთ და იმტორი რომ არ ვაგონებთ სხვა, საქართველოში მცხოვრებმა ერმა ქართული ენა, პირზე კლიტე დავიდეთ. თუ კი სომხები ივიწყებენ თავიანთ ერს ის რაოდა ქართველების ბრალიც, ის სომხობის ნაკონალორ შეუფერებლობას უფრო უნდა მიგვიწეროთ ვიდრე ქართველებს.

„სომხობას მოწყვეტილი, ქართულია მოლაპარაკე ფრანგები შესაფერი სავანი შეიქნა ქართველების პოპოვანდისათვის და დასძინა. ბ. ივნიშის. აქ კიდევ დანიშნულა, რომ „ქართულია მოლაპარაკე ფრანგები“, „კათოლიკე სომხები“, ძლიერ ფართე შეტება და საკირა, იყო უფრო კონკრეტულია მათი აღნიშვნა, ვინ არიან ეს ქართულია მოლაპარაკე ფრანგები? სად ცხოვრობენ, მავალითაგან ისათ ვაგონების მოყვანაც კი იყო საკირა ვინც უყვე გაქარ-თველს. მაგრამ ასე არ მოიქცა ბ. ივნიში. იგი ისე „კაპოროვო ახეშა“ რომ იტყვიან თავის აზრს და სასუთი... სბულისათვის კი არ ცხელია. საქირა, ბატონო ივნიშო, ფეხები, თორემ მართლაც რომ არა სიმბატური საქმეა; თქვენ წარმოადგინეთ, ქართველები მაშინ, როდესაც თავისთვის ნაკონალორ საკითხის რადიკალურად გადაწყვეტას თხოვლობენ, მაგრამ როდესაც თხოვლობენ თხოვლობენ, რუმეზობა თურემ სომხებს აქარ-თველებს; ცდილობენ მათ ენაც დაევიწყონ და აკეთარი ყველაფერი და ძალ-ტანებასც ხმარობენ. რასაკვირველია ასეთ შემთხვევაში ბ. ივნიშის სრულიად მართალი იქნებოდა, მაგრამ მაგარიცისა, რომ მისი აზრები სრულიად უსაფუძვლოა და ერთი მხრით თითქმის პროვოკაცია.

*) ხეი ყველგან ჩვენია.

ლაპარაკე ფრანგები“, „კათოლიკე სომხები“, ძლიერ ფართე შეტება და საკირა, იყო უფრო კონკრეტულია მათი აღნიშვნა, ვინ არიან ეს ქართულია მოლაპარაკე ფრანგები? სად ცხოვრობენ, მავალითაგან ისათ ვაგონების მოყვანაც კი იყო საკირა ვინც უყვე გაქარ-თველს. მაგრამ ასე არ მოიქცა ბ. ივნიში. იგი ისე „კაპოროვო ახეშა“ რომ იტყვიან თავის აზრს და სასუთი... სბულისათვის კი არ ცხელია. საქირა, ბატონო ივნიშო, ფეხები, თორემ მართლაც რომ არა სიმბატური საქმეა; თქვენ წარმოადგინეთ, ქართველები მაშინ, როდესაც თავისთვის ნაკონალორ საკითხის რადიკალურად გადაწყვეტას თხოვლობენ, მაგრამ როდესაც თხოვლობენ თხოვლობენ, რუმეზობა თურემ სომხებს აქარ-თველებს; ცდილობენ მათ ენაც დაევიწყონ და აკეთარი ყველაფერი და ძალ-ტანებასც ხმარობენ. რასაკვირველია ასეთ შემთხვევაში ბ. ივნიშის სრულიად მართალი იქნებოდა, მაგრამ მაგარიცისა, რომ მისი აზრები სრულიად უსაფუძვლოა და ერთი მხრით თითქმის პროვოკაცია.

შეიძლება ეს ზღაპარი ჩვენი ცხოვრების ისტორიის სურათი იყოს და მართლაც დიდ მზავსებს ეხება; როცა გიორგი-თავისწინებდა ცხელი და სომხებს შორის ურთიერთობას. ქართველი ხალხი სწრაფად ამ ზღაპარში მოყვანილ მეფეს ვაგს. ქართველების დამახასიათებელი თვისება ძველად და ახლაც ჰუმანობა, კეთილყოფილობა იყო და არის. იმ ვანცალკავებს, რომელიც მე ზეგით მოიხსენიებ, სწრაფთ ამ ფეხებზეც ხელი შეუწყო. ნუ იტყვებს ნურავინ, რომ მე ავას შოგინისტური გრძნობა მალაპარაკებდეს; მართალია მე საამაყეთ მიზანია ქართველი ერის ასეთი თვისება; ყველა, მტერი თუ მოყვარე, დაგვიწინებდა, რომ არც ერთი ერთ არც ერთ სახელმწიფოში ისეთი ნათობობით, სიყვარულით, აღერსით არ მომპყრობია მოსულელებს, როგორცაქ ქართველი ერი. ვერავინ ვერ დაასახლებდეს ერის მაგალიტად არა თუ ახლა, არამედ ძველადაც, რომ საქართველოში ვერაღებების აწიოკება მომხდარიყოს; მაშინ როდესაც ვერაპაში და დღესაც რუსეთში კორიგით ენისებობთ ისინი და „პარარობებს“ დიდა გასავალი აქვს. არა თუ მთელი ვერაღებების საერთო აწიოკება, თითო აროლო პირის მოკლაც კი იშვიათია. ანდა ვაგინსერთ ახლო წარსული: ვინ დაერიგენ ერთმანეთს ბაქოში? ან ტფილისში? ვინ ცდილობდა მათი მოკლდნება? ვინ ჩაგვაგამეცხებულ ბრბოს შუა და ვინ არის ყველასგან აბუნთ ავდებულო, ხოლო ყველასი მოყვარული? ქართველები.

ახეთის თვისება ან **ჩინებს ბ. ივნიშის, ისეთი ერი, რომელიც მინაზნ სხვისი დარბევა, ვანადგურება, აზხრება, და მორჩილება ვაუღლია.**

ბ. ივნიშის თავის წერილში ტფილისის სომხის კათოლიკეთა მიმინების ეკლესიის შესახებ სწერს, თუქცა ცილობს გულყოფილია ცხელიც იმ გარემოებას; რომ ქართველები „სტუმრებ თავიანთი ენა ვაგარტულნი“. მაგრამ გულგონობაშიანობა მინაც ძლიერ ეწინევა, რა აძულდეს ქართველებს ვაგისი (ოგულისხმეთ „ჩაი. ონიცა“).

სომხებს კათოლიკების გაქართველებსა კითხულობს ბ. ივნიში და არხეინავე უნასუხებს. „უტყუელია მთელი სიყვარული და ამისაგან გამოინდინარე გულმოდინება, რომ ვაგარტულნი ქართული ენა და გააძლიერონ ქართველებიო.“ თუ ეს მართალია, რასაკვირველია დიდი დანაშაულობაა ქართველების შხრით. მაგრამ ძალა უნებართო ევერ ვეგებდება: სად და ვინ ვაქართველია ქართველებმა? რომელი სომხები ჩამოაკლეს სომხებს? ამ კითხვებს არც ერთს არ აქამოვიღებს ბ. ივნიში და ისე, მხოლოდ აპრილოვით გაიხასის სრულიად დაუსაბუთებელ სიტყვებს. „ქართულია მოლაპარაკე მკვიდრი სომხს კათოლიკენი, თავის თავს ფრანგებს ეძახდენ, თავიანთ ვაგარტომობას გამოინა“ ვანაგრობს ბ. ივნიში. მეცე ერთი ფიქთობთ: რომ სომხებსა თვით უარყოფნ თვითიანი ვაგარტომობა, დაივიწყონ თავიანთი ერის, ეს ქართველებს ბრალა? რა დანაშაულობა მოუძღვის ამში ქართველ ხალხს? ის რომ თვითონ ქართულია ლაპარაკობენ და ინს ემით სომხებს, რასაც უღედვით ქართულის ცოდნა მოყვება? ჩვენ არ შეგვიძლია დაემუნჯედეთ და იმტორი რომ არ ვაგონებთ სხვა, საქართველოში მცხოვრებმა ერმა ქართული ენა, პირზე კლიტე დავიდეთ. თუ კი სომხები ივიწყებენ თავიანთ ერს ის რაოდა ქართველების ბრალიც, ის სომხობის ნაკონალორ შეუფერებლობას უფრო უნდა მიგვიწეროთ ვიდრე ქართველებს.

„სომხობას მოწყვეტილი, ქართულია მოლაპარაკე ფრანგები შესაფერი სავანი შეიქნა ქართველების პოპოვანდისათვის და დასძინ

